

ZO BEPAALDE MEN VROEGER DE TIJD OP ZEE

De eerste klokken waren allemaal uurwerken met slinger. In het begin waren ze slechts voorzien van één wijzer (de uurwijzer). In sommige dorpjes kan je nog een kerkuurwerk vinden voorzien van enkel de uurwijzer. Onze voorouders “leefden niet met de klok in tegenstelling met de huidige generatie werken we zelfs met honderdsten van seconden (cfr. sport evenementen en dergelijke.)

Voorbeeld van een klok met enkel de uurwijzer.

Slingerklokken waren aan boord van schepen onbruikbaar door het “rollen en stampen “ van de schepen viel de klok gewoonweg stil.

Door de Engelse Admiraliteit werd een grote geldsom uitgelooft voor wie een bruikbare scheepsklok kon maken.

(Er bestaat trouwens een schitterende Britse TV-reeks over het construeren van een bruikbare scheepsklok.)

Het was een timmerman – meubelmaker die de éérste bruikbare klok ontwierp, doch hij behoorde niet tot de “Admiraliteit” en was ook geen aristocraat. Hij probeerde meermaals de Admiraliteit ervan te overtuigen dat zijn klok in alle omstandigheden werkte, doch hij werd steeds afgewezen.

Hoe bepaalde men dan de tijd aan boord van schepen ?

Men beschikte over een zakzonnwijzer voorzien van een ingebouwd kompas. Eerst diende men het Noorden te bepalen, afhankelijk van de Noorder- of Zuiderbreedte (latitude) werd een “shaduw wijzer” op de geijkte schaalverdeling ingesteld. Door de afgegeven schaduw van de “wijzer” werd op een ringvormige geijkte schaal het uur afgelezen (met een bepaalde marge.)

Aan de hand van de tijdsbepaling en met behulp van de sextant kon dan ook de plaatsbepaling van een schip betrekkelijk nauwkeurig gebeuren.

We zien hier twee zakzonnewijzers.

Bovenstaande heeft een “shaduwwijzer” welke vaststaat op 51° Noord en kon dus enkel in onze nabije zeeën gebruikt worden.

Onderstaand model heeft een instelbare “schaduwwijzer” die kan ingesteld worden van 0- tot 60° en kon dus ook op de Wereldzeeën toegepast worden.

Beide zakzonnepijzers komen uit mijn eigen verzameling.